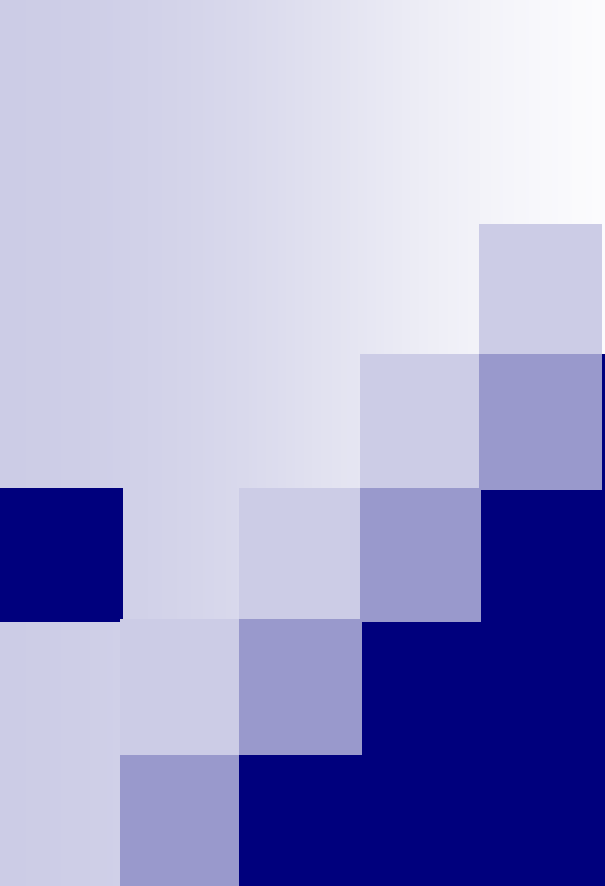

Sámánizmus és népvallás: Pantheon

Birtalan Ágnes

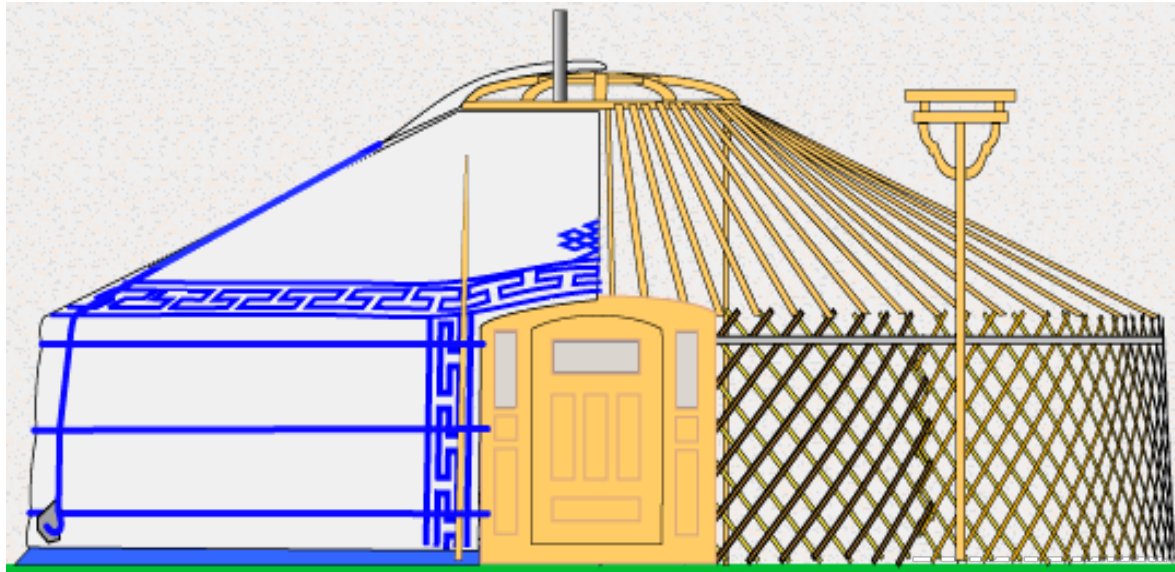

Figure 4: Altaic drum of the Altai Kizi (Stolz 1988: 164).

Bibliográfia 1.

- Harva, Uno: *Die religiösen Vorstellungen der altaischen Völker*. Provoo - Helsinki 1938.
- Hoppál, Mihály: *Sámánok. Lelkek és jelképek*. Budapest, Helikon 1994.
- *Őseink nyomán Belső-Ázsiában III. Helyszellemek Kultusza Mongóliában*. Szerk. Birtalan Ágnes. Budapest, Új Mandátum 2004. 281 p.

Bibliográfia 2.

- Birtalan, Ágnes: *Ada: A Harmful Female Spirit in the Mongolian Mythology and Folk Belief*. In: *The Role of Women in the Altaic World. Permanent International Altaistic Conference 44th Meeting, Walberberg, 26–31 August 2001*. (Asiatische Forschungen 152.) Ed. Veit, Veronika. Wiesbaden, Harrassowitz Verlag 2007. pp. 19–33.
- Birtalan, Ágnes: *Systematization of the Concept of Demonic and Evil in Mongolian Folk Religion*. In: *Christian Demonology and Popular Mythology*. Ed. Gábor Klaniczay – Éva Pócs in coll. with Eszter Csonka-Takács. (Demons, Spirits, Witches II.) Budapest – New York, Central European University Press 2006. pp. 250–264.

Bibliográfia 2.

- Birtalan, Ágnes: *Ada: A Harmful Female Spirit in the Mongolian Mythology and Folk Belief*. In: *The Role of Women in the Altaic World. Permanent International Altaistic Conference 44th Meeting, Walberberg, 26–31 August 2001*. (Asiatische Forschungen 152.) Ed. Veit, Veronika. Wiesbaden, Harrassowitz Verlag 2007. pp. 19–33.
- Birtalan Ágnes: A róka a mongol népi hiedelemvilágban. In: *Hitvilág és nyelvészet*. (Öseink nyomán Belső-Ázsiában II.) Ed. Birtalan, Ágnes. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 1998. pp. 45–86.
- Birtalan, Ágnes: Die Mythologie der mongolischen Volksreligion. In: *Wörterbuch der Mythologie* 34. Ed. Schmalzriedt, Egidius – Haussig, Hans Wilhelm. Stuttgart, Klett-Cotta Verlag 2001. pp. 879–1097.
- Birtalan, Ágnes – Sipos, János – J. Coloo: “Talking to the *Ongons*”: The Invocation Text and Music of a Darkhad Shaman. In: *Shaman* Vol. 12. (2004 Spring/Autumn) pp. 25–62.

A képek forrásai (2014.09.21)

- A Magyar – Mongol Expedíció archívuma
- Birtalan: Sámánizmus és népvallás további diasorai.

A sámánizmus és népvallás pantheonja: Fogalmak

- 1. Mi és ők oppozíció; a szent és profán tér és idő.
- 2. A szakrális kommunikáció: helye, ideje és módja.
- 3. Mediátorok segítségével (vagy nélkülük) végzett kommunikáció.
- 4. A transzcendens lények tipológiája: szellemlények, istenségek.
- A transzcendens lények eredete: eredeti (?) pantheon, átvételek más vallási és kulturális közegekből.
- A transzcendens lények morfológiája.
- Ambivalencia.

Elemzési modell 1. (források)

- 1. Szöveges (írott és szóbeli források, hagyományok).
- 2. Tárgyi emlékek: rituális kellékek, oltárok.
- Probléma: kevés forrás, sztereotípiák.

Elemzési modell 2. (a pentheon lényei)

- 1. Eredet: belső és külső eredet (probléma: meghatározható-e).
- 2. Hierarchia (probléma: felállítható-e).
- 3. Emikus kategóriák: (oppozíció: jó-rossz; ambivalencia).
- 4. Terminológia (elnevezések, az elnevezések tágabb szemantikai mezője).

Elemzési modell 3. (morfológia 1.)

- Megjelenése (külső és belső tulajdonságai):
 - 1. Zoomorf (RÓKA)
 - 2. Anthropomorf
 - 3. Tárgyi világ (hétköznapi tárgyak?)
 - 4. Amorfa
 - 5. A nem (férfi, nő, hím, nőstény)
 - 6. Érzékelhetőség
 - 7. Emberi és nem emberi tulajdonságok.

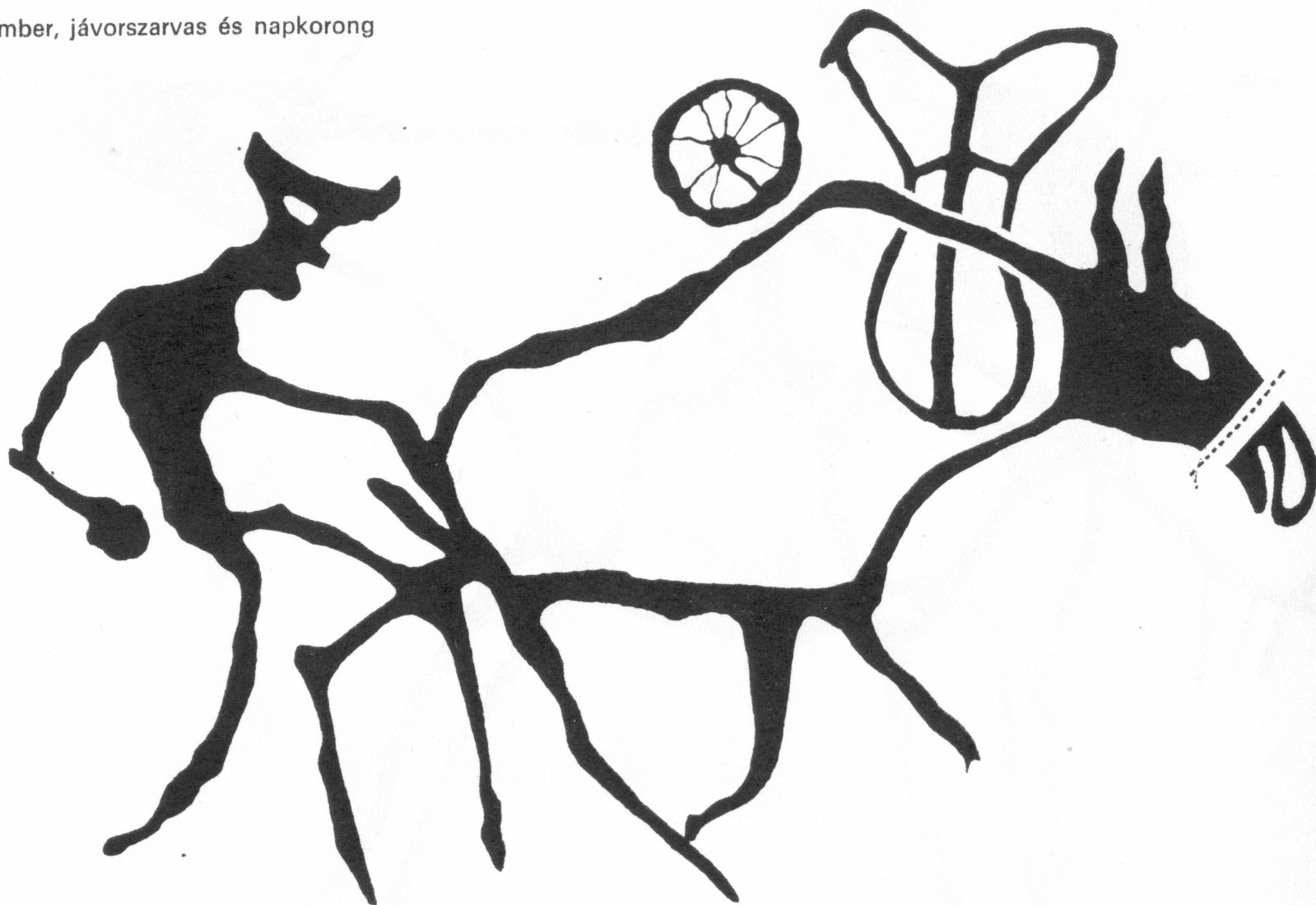
Elemzési modell 3. (morfológia 2.)

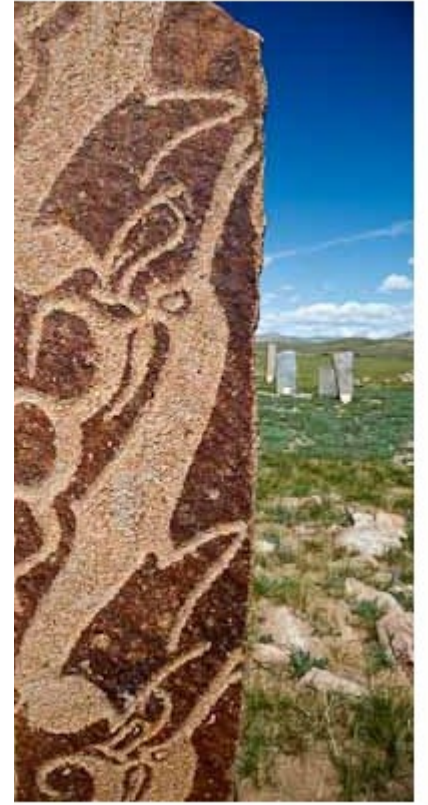
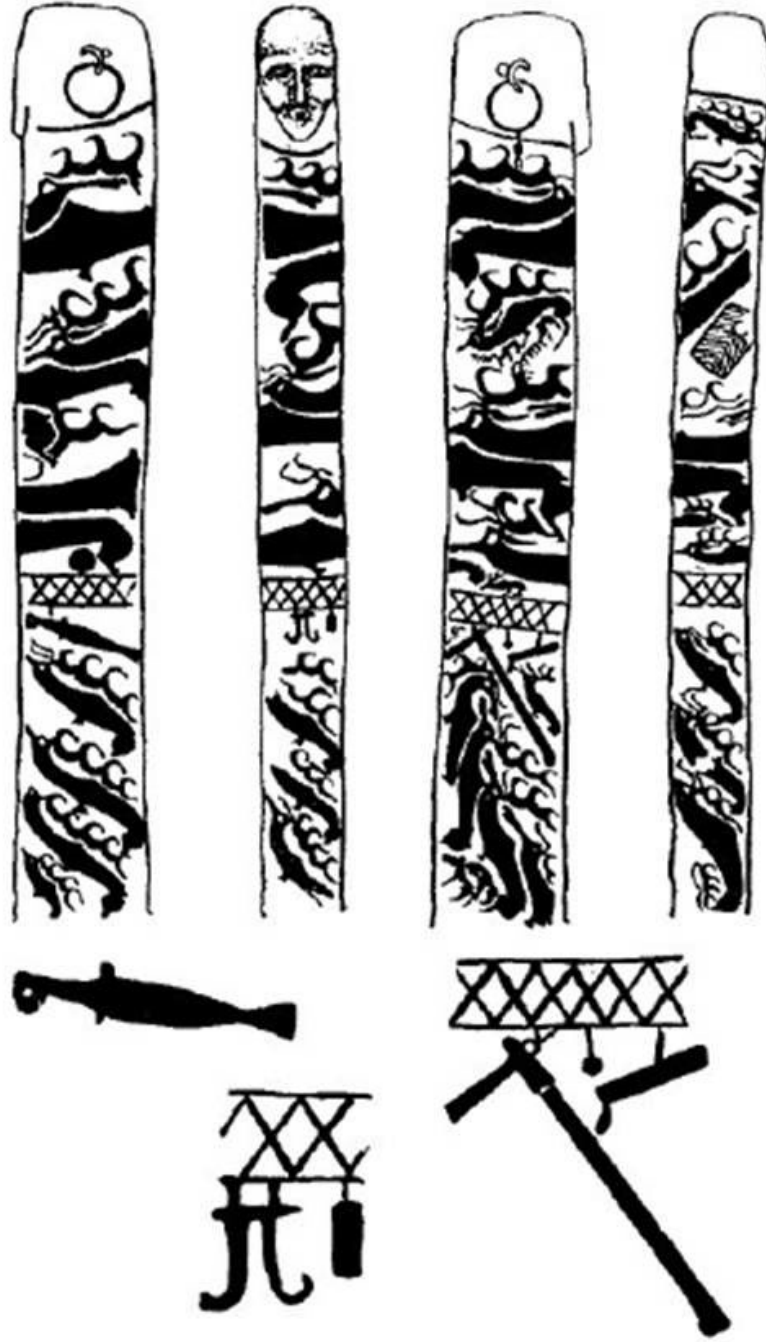
- 2. Szerepe:
 - 1. Ambivalens
 - 2. Inkább segítő
 - 3. Inkább ártó.
- 3. Kommunikáció:
 - 1. Áldozat (tágabb értelemben)
 - 2. Megszólítás (vagy annak tilalma)
 - 3. Viselkedési tabuk
 - 4. A mediátor szerepe.

Pantheon és világkép

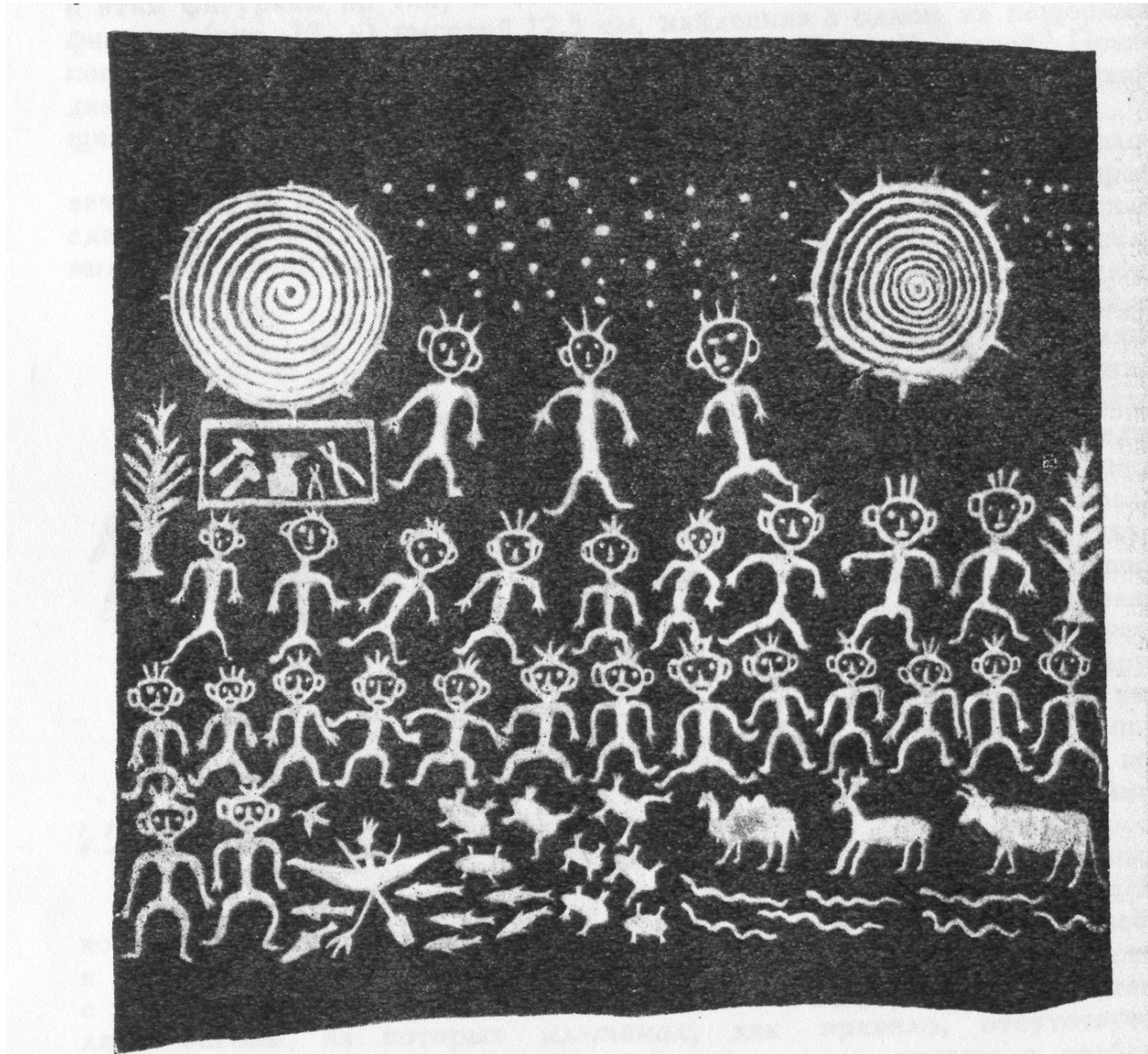
50. Ember, jávorszarvas és napkorong

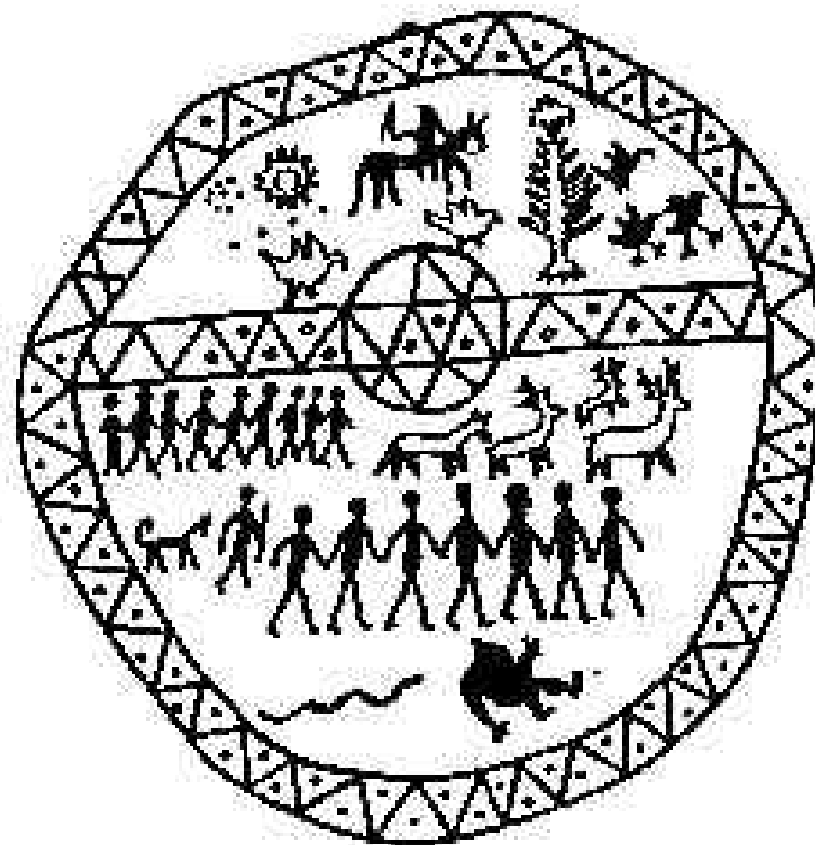
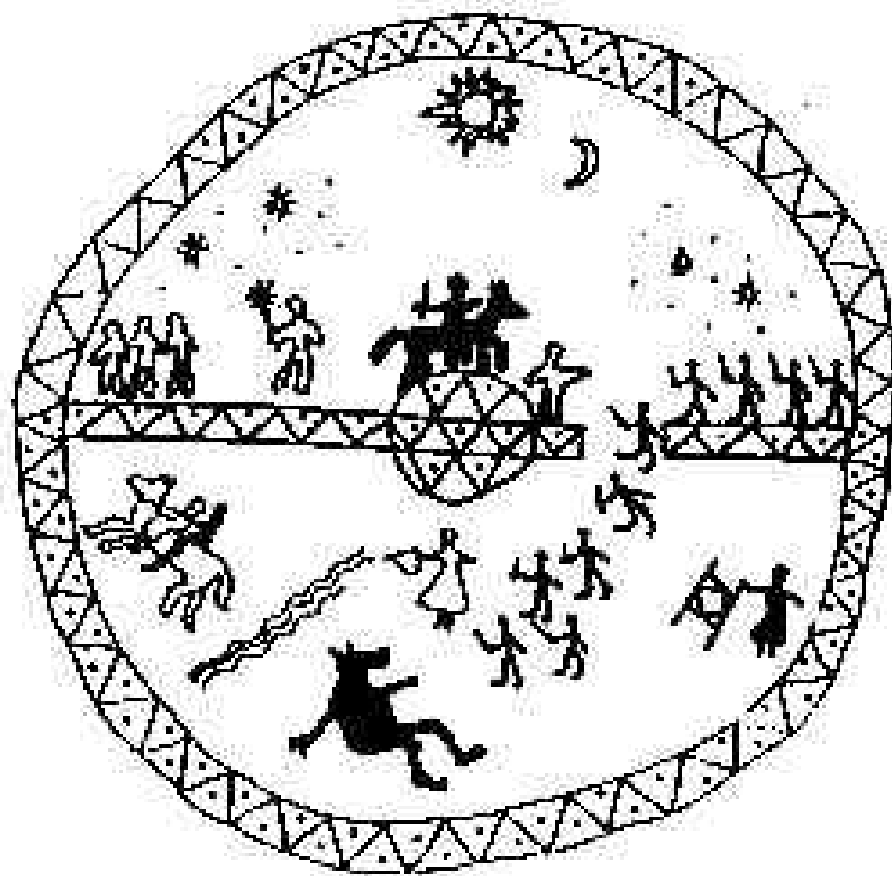
Rajzos Ongon: világmodell, pantheon

Forrás: Ivanov, *Materialy po izobrazitel'nomu isskustvu ...*

из Аларск. в. в. 1912 г.

Kígyók a sámánviseleten

Baldzsír sámánasszony oltára

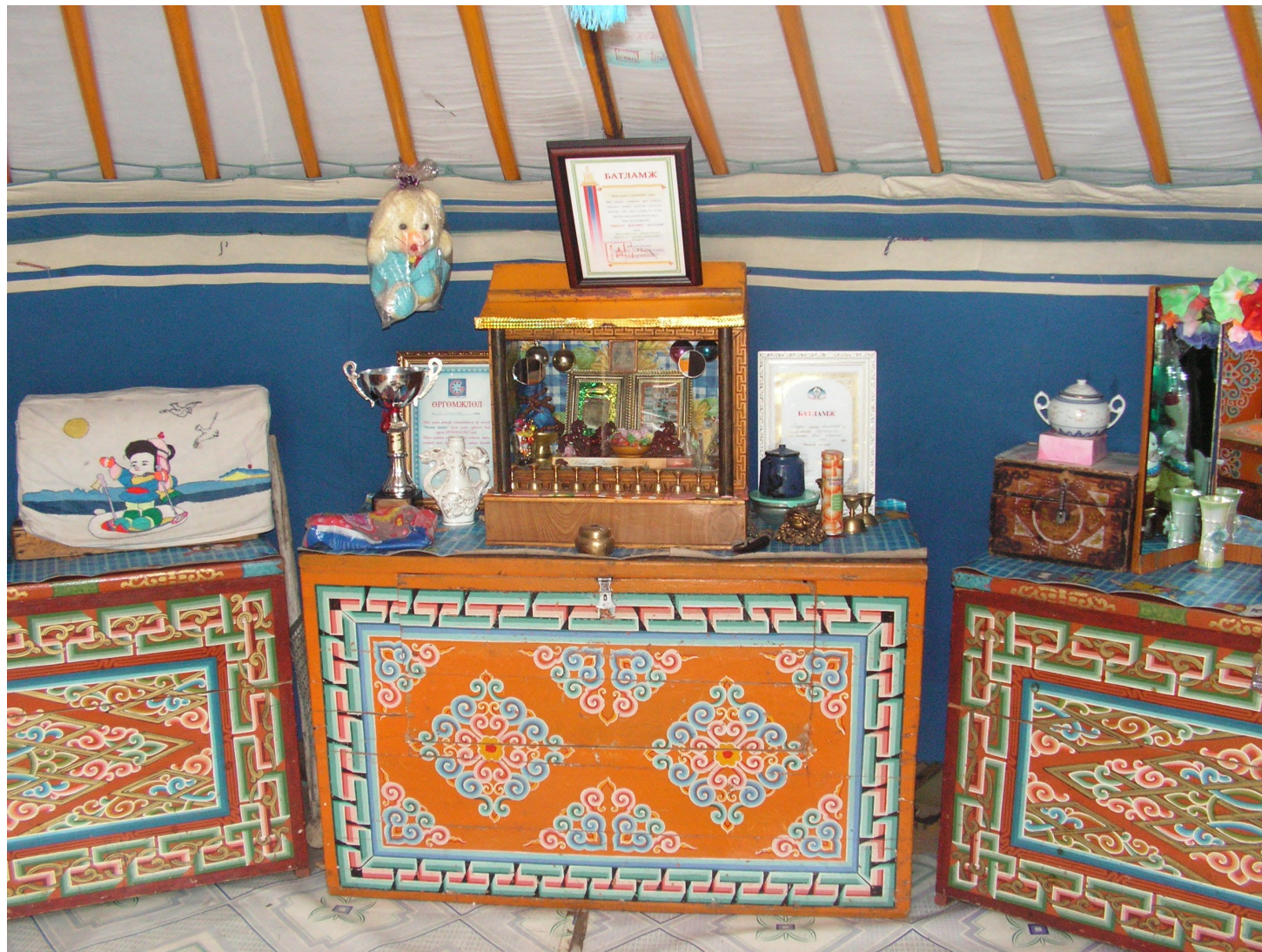
Baldzsír sámánasszony éjszakai szertartása

Fekete sámán tollas fejdísz

Oltár

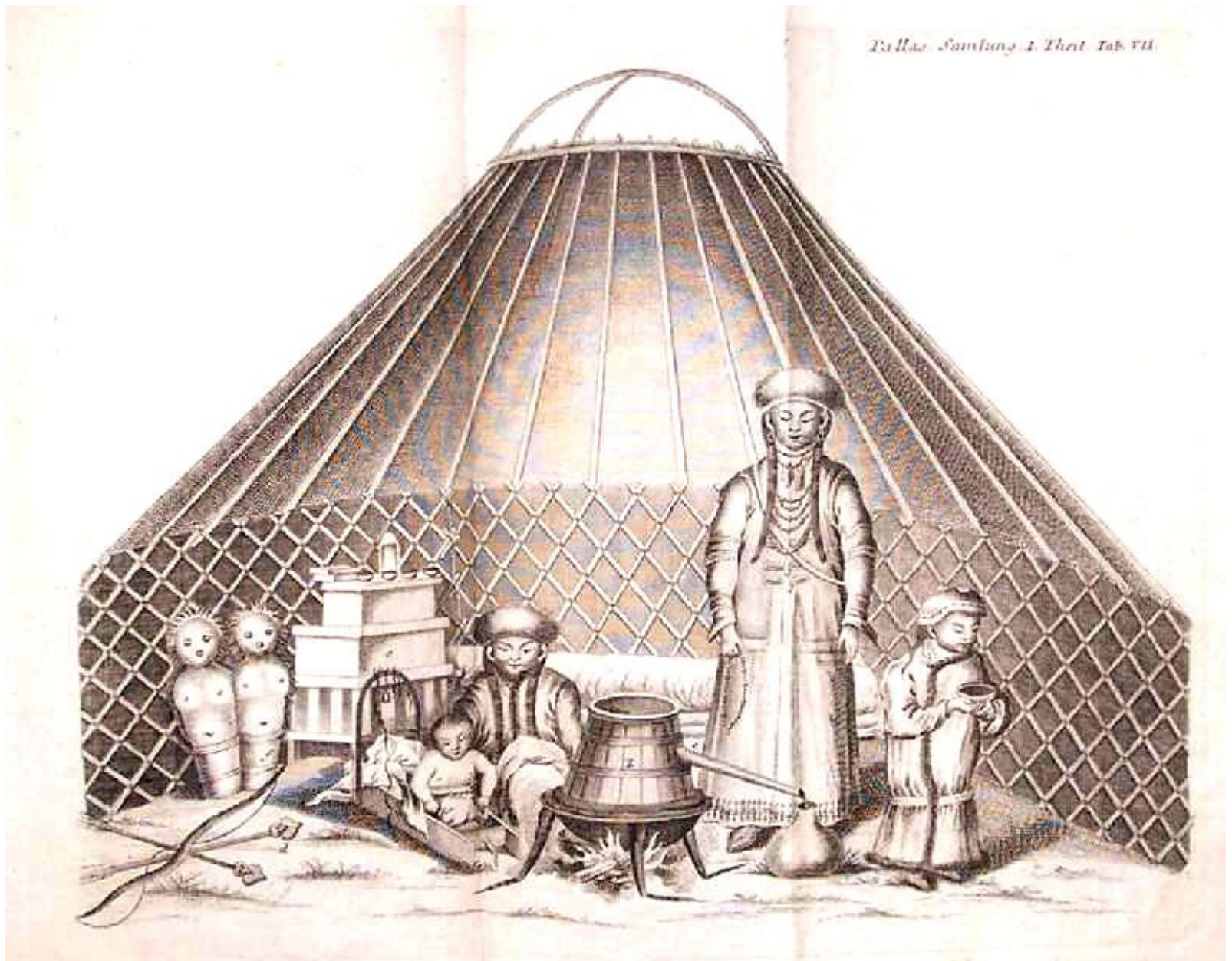

Az oltár szent és profán környezete

Ongon

- A sámánok segítőszelleme és annak ábrázolása. Összetett fogalom, sokrétű értelmezési lehetőség.

Орхон-Юрты. Нев. XX
Орхон-Юрты. Нев. XX

Огонь, бурятия. Кол. XIX в.

Ойгон. Бураты. Ким. XV. 6.
Ойгон. Бураты. Ким. XV. 6.
Ойгон. Бураты. Ким. XV. 6.

Szinkretikus pantheon

- Koreai sámánizmus
- Forrás: Birtalan terepmukái.

南無千百亿化身釋迦牟尼佛

八部金剛護道場 三界諸天咸來
聖神速赴報天王 如今佛剎報復祥

善哉十方諸刹海
無量佛法住正實

四部衆久厭生惡處是蓮華勝地

